

LESMAP PITSERS

Inleiding

Dag leerkracht/ dag toekomstige toeschouwer,

Binnenkort gaat u met uw leerlingen naar de 15+ voorstelling PITSERS kijken.

PITSERS is een bewegingsvoorstelling met 11 jonge acteurs en dansers tussen 14 en 21 jaar in een regie/choreografie van Jef Van gestel en Karolien Verlinden. Het is de 2de regie van Jef Van gestel bij het Leuvense gezelschap *fABULEUS* (Chatgirl, 2005).

PITSERS is een voorstelling die de kijker confronteert met klein kwaad, groot geweld, pestgedrag, agressiviteit en de gevolgen ervan.

“Het is een creatieve lezing over geweld. Er zit niet echt een moraal in, maar het laat wel zien wat geweld achterlaat én hoe groepsmechanismen kunnen werken. (...) De impact van een groep op zich kan ook al heel heftig zijn en zo kan je geweld op een heel subtiele manier laten zien.” (Jef Van gestel, regie/choreografie)

PITSERS toont de kracht van een groep, zowel lichte dingen als heel heftige, betekenisvolle, donkere dingen. De makers van PITERS zijn niet vertrokken vanuit een bestaand geheel, maar zijn samen met de spelers op zoek gegaan. Er werd dus rekening gehouden met de inbreng van de jongeren en zo werd er samen aan de voorstelling vorm gegeven.

“Iedereen heeft zijn mening en inbreng in het geheel. (...) Iedereen durft zijn mening te zeggen waardoor je je meer op je gemak voelt. Je gaat dingen doen die je normaal niet doet. Je gaat echt je grenzen verleggen. En als je iets nieuws moet doen, durf je écht nieuwe dingen proberen!” (Lotte De Bruyn, spel en dans)

Het doel van deze lesmap is om deze voorstelling interessanter te maken voor uzelf en uw leerlingen. Het kan u helpen om de voorstelling meer te laten zijn dan een (hopelijk) amusante na- of voormiddag. Deze lesmap tracht immers een richtsnoer te zijn om de leerlingen voor te bereiden op de voorstelling en deze achteraf te bespreken. Via onderwijsleergesprekken, opdrachten, methodieken en klasgesprekken trachten we u en uw leerlingen vertrouwd te maken met het medium theater en de thema's in de voorstelling.

De onderwijsleergesprekken zijn er vooral op gericht om de drempel naar de theaterdeur te verlagen. Vanuit deze focus richt deze lesmap zich voornamelijk op de kunstvorm theater an sich en 'naar theater gaan'. Daarenboven werkten we ook enkele methodieken, opdrachten en onderwijsleergesprekken uit om in de klas rond de thematiek van de voorstelling te werken.

Voor de meeste jongeren zal het de eerste keer zijn dat ze naar een bewegingsvoorstelling gaan kijken. Logisch dus dat ze minder aanknopingspunten zullen vinden dan bijvoorbeeld in een film of een theaterproductie. Toch willen we er nog even op wijzen dat het niet de bedoeling is dat alles op voorhand wordt uitgelegd of dat er achteraf een interpretatie wordt opgedrongen. U kan dit meer bekijken als wat 'extra's' bij de voorstelling. Want uiteraard beslist u zelf welke vragen u uit de lesmap aan uw leerlingen wil stellen, welke opdrachten u de leerlingen zal laten uitvoeren en welke doelstellingen u wilt bereiken. Ook beslist u hoeveel tijd u besteedt aan de voorbereiding en nabespreking en hoe actief u deze maakt.

Gehaaste leerkrachten vinden vooraan in de bundel alvast wat LAST MINUTE informatie. Daarmee moet u in staat zijn in een mum van tijd de meest elementaire informatie aan de leerlingen mee te geven. Leerkrachten die graag wat dieper op de dingen ingaan, vinden hun gading in de hoofdstukken '*werken rond PITERS voor de voorstelling en na de voorstelling*', die beiden werden uitgewerkt met een inleiding, een kern en een slot.

Werken rond PITSEERS voor de voorstelling richt zich erop om de leerlingen nieuwsgierig te maken voor de voorstelling. Uw missie is geslaagd als u de leerlingen zin geeft om te komen kijken. *Werken rond PITSEERS na de voorstelling* richt zich erop om leerlingen meer inzicht te geven in het medium. Er wordt dieper ingegaan op de verschillende aspecten in de voorstelling en de thematiek van de voorstelling. Achteraf babbelen over de voorstelling en er opdrachten rond doen is zeer waardevol voor de inzichten van uw leerlingen. Bovendien blijft het theaterbezoek op die manier langer hangen. De jongeren wisselen hun ervaringen uit en ontdekken zo dingen die ze zelf niet hadden gezien. Voor de leerkrachten die staan te popelen om hun leerlingen uit de banken te jagen, hebben we ook een aantal actieve opdrachten bedacht zowel voor voor de voorstelling als erna. Per opdracht of gesprek wordt een beginsituatie geschetst en enkele doelstellingen opgesomd. De tekstjes in het blauw geven een korte duiding bij het waarom van het gesprek of de opdracht.

Ook vindt u in deze lesmap, na *werken rond PITSEERS*, enkele leuke extra's, een doorverwijzing naar de site van *fABULEUS*, een interview met de makers, informatie over de makers en als laatste informatie over *fABULEUS*.

We zijn altijd heel benieuwd naar de reactie van een klas op de voorstelling. U kan uw bedenkingen (eventueel naar aanleiding van de nabespreking) altijd kwijt op de website (www.fabuleus.be), via e-mail op info@fabuleus.be of op het onderstaande adres. We wensen u en uw leerlingen alvast heel veel plezier met de voorstelling en nog meer plezier met de boeiende gesprekken in de klas.

Het *fABULEUS*-team

fABULEUS
Stapelhuisstraat 15
3000 Leuven
016/ 22 78 55
info@fabuleus.be
www.fabuleus.be

Inhoud

1.	Last minute	p. 4
2.	Productiegegevens	p. 5
3.	Werken rond PITSERS	p. 6
3.1	Voor de voorstelling	p. 6
3.2	Na de voorstelling	p. 13
4.	Leuke extra's	p. 23
5.	Website van <i>f</i>ABULEUS	p. 24
6.	Over de makers	p. 25
7.	Interview met de makers	p. 28
8.	Over <i>f</i>ABULEUS	p. 31

Last minute

Waarover gaat het?

PITSERS is een bewegingsvoorstelling waarin jonge performers beelden maken over groot geweld en klein kwaad. Een explosieve cocktail van dodende woorden, een stoelendans, sorryserenades en een ketchupmoord.

PITSERS is met andere woorden een voorstelling over:

- groepsmechanismen;
- het leuke aan plagen;
- het schrijnende aan pesten;
- woedeaanvallen;
- smeken om vergiffenis;
- nee roepen;
- zowel fysiek als verbaal geweld;
- groepsdruk;
- stoer doen;
- (massa-)moord;
- ...

De leerlingen uit uw klas zullen zeker al in aanraking gekomen zijn met de thematiek van deze voorstelling.

fABULEUS is ...

"fABULEUS wil artistiek uitblinken, maar schuwt ook het experiment niet. Het werkt in de traditie van repertoireteksten en klassieke choreografische talen, maar demonstreert evengoed een grote honger naar vernieuwing. Met die mix bereikt fABULEUS een groot publiek." (uit het Juryrapport Vlaamse CultuurPrijzen 2008)

fABULEUS is een professionele productiestructuur waarin jong theater- en danstalent en meer ervaren makers samenwerken. Zowel jongeren als jongprofessionelen krijgen er begeleiding op artistiek, logistiek en zakelijk vlak. De creaties worden gepresenteerd aan een ruim publiek, met speciale aandacht voor jongeren en kinderen.

Bij fABULEUS komt jong talent al heel vroeg in beeld omdat we ervan overtuigd zijn dat hun artistiek ontluiken en parcours veel vroeger begint dan tijdens of na een opleiding. Voor die jongeren bestaan nauwelijks contexten waarin ze professioneel omkaderd worden om hun talent te ontwikkelen en tot creaties te komen. Onze productiecontext biedt kansen vóór, tijdens en na een opleiding en probeert zoveel mogelijk aandacht te hebben voor het traject dat mensen in die tijd afleggen.

fABULEUS is sinds 2006 structureel erkend als theatergezelschap door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en ontvangt al meerdere jaren werkingssubsidies van de provincie Vlaams-Brabant en de stad Leuven.

Hoe lang duurt het?

80 minuten

Productiegegevens

Regie en choreografie

Jef Van gestel en Karolien Verlinden

Spelers

Anna Bentivegna

Nico Cardone

Ruben Cockx

Lotte De Bruyn

Talitha De Decker

Arthur-Georges De Roey

Louis Janssens

Jolien Michielsen

Silke Muys

Filip Tielens

Anne Vera Veen

Decor en muziek

Wannes Deneer

Dramaturgie

Peter Anthonissen

Kostuums

Maartje van Bourgogne

Productie

fABULEUS

Werken rond PITERS

3.1 Voor de voorstelling

INLEIDING

Improvisatieopdrachten (opwarmertjes/sfeerschepping/oriëntatie)

Beginsituatie

- De leerlingen kunnen zich aan de hand van enkele luchtige spelletjes leren ontspannen.
- De meeste leerlingen deden al eerder improvisatieoefeningen.
- Er hangt een poster van de voorstelling op in de klas.
- De leerlingen weten dat ze binnenkort met de klas naar een bewegingsvoorstelling gaan kijken.
- Er is voldoende ruimte in de klas om vrij te bewegen.

Doelstellingen

Deze improvisatieopdrachten zijn bedoeld als opwarming of sfeerschepping om de leerlingen enthousiast te maken over de kunstvorm theater. Mooi meegenomen is dat deze opdrachten kaderen binnen het thema van de voorstelling.

Van de leerlingen wordt verwacht dat ze:

- zich inleven in een rol;
- hun gevoelens expressief uiten;
- voor een groep staan en iets voordragen;
- zich zowel verbaal als non-verbaal durven uiten;
- de verschillende soorten non-verbale communicatie hanteren (lichaamstaal, houdingen, gelaatsuitdrukkingen, beweging...);
- na het uitvoeren van de verschillende opdrachten, nieuwsgieriger worden naar de voorstelling;
- vertrouwen op hun eigen spelimpulsen en deze vervolgens durven tonen;
- zich durven bewegen in de ruimte;
- adequaat reageren op de inbreng van hun (gespreks-)partner;
- bereid zijn om binnen de gepaste communicatiesituaties (Algemeen Nederlands) te spreken.
- bereid zijn om een ander te laten uitspreken;
- non-verbaal gedrag van anderen observeren om hierop te anticiperen.

Schreeuwen

Om even alles los te gooien, schreeuwen we met de groep even de longen uit ons lijf.

Duur: min. 1 minuut

Koningenspel

Er wordt een leerling aangeduid als koning en twee leerlingen als lakeien van de koning. Deze drie leerlingen gaan vooraan in de klas op stoelen zitten met de koning in het midden.

De koning krijgt de opdracht om vragen te stellen aan zijn lakeien. Deze vragen kunnen gaan over taken van de lakeien, over de koningin, over een bedrieger onder de lakeien...

De lakeien krijgen de opdracht om, als de koning het zeker niet ziet, hem na te bootsen of belachelijk te maken achter zijn rug. De lakeien moeten wel oppassen, want als de koning hen betrapt dan vliegen ze buiten en mag iemand anders lakei spelen.

Duur: min. 5 minuten

Emoties overbrengen

Maak groepjes van twee partners en laat deze partners tegenover elkaar staan, elk aan een kant van het lokaal.

Als leerkracht roept u een emotie zoals boos, angstig, geïrriteerd, verdrietig, agressief/gewelddadig, woedend, gefrustreerd, berouw ...

Per emotie lopen de leerlingen steeds dichterbij elkaar toe en beelden de genoemde emotie uit. Hoe dichterbij de leerlingen bij elkaar staan, hoe heviger ze de emoties tot uiting moeten laten komen.

Duur: min. 5 minuten

Uitbeelden

De leerkracht duidt een aantal leerlingen aan. Deze moeten vooraan in de klas de opdracht zo goed mogelijk proberen uit te voeren.

Opdrachten:

- doe alsof je iets heel hard stuk slaat;
- uit je frustraties in je manier van lopen;
- doe alsof je iemand handboeien aandoet (en word hierbij steeds agressiever);
- doe alsof je gefrustreerd bent omwille van je kapotte computer;
- uit je frustraties omwille van een verloren spel;
- doe alsof je iets kapot trapt;
- doe alsof je iets weggooit;
- laat zien hoe boos je kan worden als je van je ouder(s) niet naar een feestje mag gaan waar je al heel lang naar uitkeek;
- doe alsof je je teen tegen de tafel hebt gestoten;
- ...

Duur: min. 6 minuten

Variatie: Je kan de leerlingen ook de opdracht geven om hetgeen ze uitgebeeld hebben, uit te vergroten, te verkleinen, te versnellen, te vertragen, achteruit uit te voeren ...

Levend monster

Eén leerling start, de rest volgt om de beurt. Elke speler bootst een akelig geluid van een akelig monster/beest na, eventueel met bijhorende beweging. De tweede leerling neemt de hand van de eerste leerling vast en maakt een ander geluid. Uiteindelijk ontstaat er één groot levend monster/beest!

Duur: min. 4 minuten

Materiaal

Drie stoelen

KERN

Onderwijsleergesprek

Beginsituatie

- Er hangt een poster van de voorstelling in de klas. Die kan u verkrijgen in het cultuurcentrum waar u de voorstelling gaat kijken.
- Er is (zijn) flyer(s) van de voorstelling aanwezig in de klas. Deze kan u verkrijgen in het cultuurcentrum waar u de voorstelling gaat bekijken.
- De leerlingen weten dat ze binnenkort met de klas naar een bewegingsvoorstelling gaan kijken.
- Sommige leerlingen zijn al eens naar een theater/dansvoorstelling geweest.
- De leerkracht voerde (mogelijk) al eerder een onderwijsleergesprek met deze leerlingen.

Doelstellingen

Via een onderwijsleergesprek trachten we de leerlingen enthousiast te maken voor podiumkunsten. Zo krijgen de leerlingen meer inzicht in theater in ruime zin, inclusief (hedendaagse) dans en eigentijdse mengvormen en willen we de vooroordelen die de leerlingen hebben ten aanzien van podiumkunsten wegwerken. U kan deze voorstelling dus zien als middel om het met de leerlingen eens te hebben over 'naar theater gaan' en het medium theater an sich. Daarenboven is de voorstelling ook thematisch erg toegankelijk om rond te werken in de klas. Bijgevolg werkten we ook hieromtrent enkele methodieken uit.

!! Doch willen we u er nog even op wijzen dat u erop dient te letten dat u niet te veel verklapt, want teveel duiding kan de theaterbezoek ook te schools maken.

Van de leerlingen wordt verwacht dat ze:

- een verklaring kunnen geven voor enkele basisbegrippen uit de theaterwereld zoals regisseur, choreograaf, dramaturg; acteur; danser; performer...
- inzicht krijgen in het doel van het maken van een voorstelling, namelijk de artistieke noodzaak;
- inzicht krijgen in het proces dat aan een voorstelling vooraf gaat;
- kunnen omschrijven wat een bewegingsvoorstelling inhoudt;
- hun voorkennis tijdens het onderwijsleergesprek inzetten;
- de functie van een promotekst kunnen omschrijven;
- bijkomende informatie (durven) vragen;
- de functie van de bijgeleverde visuele informatie (poster en flyer van de voorstelling) kunnen beschrijven;
- hun verwachtingen omtrent de voorstellingen durven formuleren;
- bereid zijn om naar elkaar te luisteren;
- bereid zijn om een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen;
- bereid zijn hun medeleerlingen uit te laten spreken;
- hun gevoelens durven uitdrukken en hun persoonlijke ervaringen durven presenteren;
- hun standpunten in de gedachtewisseling met hun medeleerlingen durven uiteenzetten;
- passend taalgebruik hanteren;
- gespreksconventies hanteren om een gesprek te starten, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten;
- adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartners;
- bereid zijn om binnen gepast communicatiesituaties (Algemeen Nederlands) te spreken voor de klas.

Onderwijsleergesprek over 'naar theater gaan' en theater als medium

Voor u met uw leerlingen richting cultuurcentrum trekt, is het belangrijk om even stil te staan bij het begrip 'bewegingsvoorstelling'. Waar zou die term voor staan? Is het theater? Is het dans? Of iets daartussen? En waarom kiezen de makers net voor dit medium? Uit de ontstaansgeschiedenis van PITSERS blijkt dat de ideeën voor de voorstelling al een lange weg hebben afgelegd.

Aanvankelijk wou regisseur/choreograaf Jef Van gestel een bewerking maken van 'Titus Andronicus'¹ van Shakespeare, genaamd 'over Titus in mij'. Uiteindelijk hield hij alleen het personage 'Titus Andronicus' over als een soort symbool voor geweld en agressie.

Jef besloot een soort 'creatieve lezing' over geweld te maken en nodigde Karolien Verlinden (regisseur/choreograaf) uit om mee te werken aan de voorstelling. De kruisbestuiving tussen deze twee leverde tenslotte een bewegingsvoorstelling op waarin Jef Van gestel als theaterregisseur het gegeven beweging onderzoekt en Karolien Verlinden als choreograaf op zoek gaat naar theatraliteit. Het feit dat PITSERS is geëvolueerd naar een bewegingsvoorstelling was dus eerder een toevallige samenloop dan een rationele keuze.

De makers van de voorstelling zijn dus niet vertrokken vanuit een bestaand geheel, maar zijn samen met de spelers op zoek gegaan naar een veruiterlijking van het symbool 'Titus Andronicus'. Zo hebben de makers verschillende ideeën kunnen halen uit improvisatieopdrachten zoals het doodtrappen van een vlieg, stoer doen, iemand onnozel nadoen, doen alsof je iets stuk slaat ... Uit verschillende ideeën van de spelers hebben de makers inspiratie gehaald om vorm te geven aan deze voorstelling. Zowel de improvisatieoefeningen als sommige voorvalletjes tijdens de repetitie hebben invloed gehad op de inhoud van de voorstelling. In wat volgt worden er verschillende vragen geformuleerd die de leerlingen aan het denken zetten en hen laten stilstaan bij het proces dat gepaard gaat met het vormgeven aan een voorstelling.

- PITSERS is een bewegingsvoorstelling. Wat denken jullie dat dit inhoudt?

!! Als de leerlingen geen idee hebben wat een bewegingsvoorstelling inhoudt, kan je hen op weg helpen met volgende vragen.

- Wat zou je met bewegingen allemaal kunnen vertellen? (Eventueel de leerlingen iets laten voordoen) Beïnvloedt jouw gevoel de beweging?
- Kan bewegen ook dansen zijn?
- Zijn er bepaalde dansvormen die meer 'boodschap' dragen dan andere? Hoe wordt die boodschap duidelijk gemaakt?
- Kan lichaamstaal meer of minder zeggen dan gesproken taal?
- Dans je, bijvoorbeeld op een feestje, helemaal voor jezelf? Waarom doe je dat?
- Is dansen ook een vorm van communicatie?
- Wat zou een bewegingsvoorstelling dan, volgens jullie, kunnen inhouden?

- Op welke muziek dansen jullie het liefst?
- Hoeveel genres muziek kunnen jullie opnoemen?
Hiphop, rap, blues, jazz, house, dance, drum & bass, popmuziek, slagers, Nederlandstalige muziek ...
- Wanneer zet je welke muziek op? Waarom en wat gebeurt er dan?
- Kunnen jullie enkele vormen van theater opsommen?
Grote en kleine verhalen, beeldend theater en teksttheater, kindertheater, jongerentheater, educatief theater, danstheater, dans, performance, installaties, happenings... Het basismateriaal kan een bestaande theatertekst zijn, maar even vaak gaat het om bewerkingen van (jeugd)romans of speciaal op het lijf van de spelers geschreven stukken.

---

¹ Titus Andronicus is een wraaktragedie van William Shakespeare en staat bekend als één van de meest gewelddadige theaterstukken. Het is een stuk vol haat, wraak, dood en verderf.

- Waarom kiest een maker voor een bewegingsvoorstelling en niet voor teksttheater?
Denk aan de muziek die je opzet als je bijvoorbeeld verdrietig bent.

De inhouden van een voorstelling zijn al jarenlang vergelijkbaar, maar de manier waarop ze gebracht worden is geëvolueerd doorheen de jaren. De makers van deze voorstelling zijn in hun carrière op een punt gekomen waarin de regisseur nieuwsgierig is naar beweging en de choreograaf op een theatrale manier wil te werk gaan. Hun artistieke paden hebben elkaar gekruist en geleid tot een product waarin beiden hun artistieke wens doorvoeren. Vanuit de samenwerking tussen de choreograaf, de regisseur, de spelers én de thematiek van de voorstelling is de voorstelling uitgegroeid tot een bewegingsvoorstelling.

Eventueel kan er vooraf ook een korte uitleg gegeven worden over de verschillende makers van deze voorstelling.

- Als we dan eens gaan kijken naar de achterkant van de flyer – de voorkant bespreken we later – welke informatie vinden we op deze flyer?

Twee korte promotekstjes, opsomming van de makers, logo van fABULEUS met verwijzing naar de site, de titel van de voorstelling, een poot van een dood dier, logo's van de ondersteuners.

- Heeft er iemand een idee wat de taken van de regisseur zijn?

Een toneelregisseur is degene die een toneelvoorstelling vormgeeft en voor een groot deel ook organiseert.. Hij begeleidt de acteurs tijdens de repetities en is verantwoordelijk voor het eindproduct. Daarenboven bepaalt hij de inhoudelijke lijn en de uiteindelijke voorstelling. Kort gezegd, de artistieke leiding van een voorstelling berust bij de regisseur.

- Wie is de regisseur?

Jef Van gestel en Karolien Verlinden

- Weet er iemand wat de taken van de choreograaf zijn?

De choreograaf bedenkt danspassen, maar ook opdrachten voor de spelers. Uit deze opdrachten haalt ze dan bepaalde gebaren of patronen om zo dansten te vormen. De choreograaf ontwerpt dus de dansen en de verschillende bewegingen.

- Wie is de choreograaf?

Jef Van gestel en Karolien Verlinden

- Wat valt er jullie op?

In deze voorstelling staan er twee personen in voor zowel de regie als de choreografie.

- Hoe verloopt zo'n samenwerking volgens jullie? (Denk aan gevoelens die invloed kunnen hebben op een beweging en aan het verschil tussen de taken van een regisseur en een choreograaf.)

De choreograaf geeft eerder abstractere aanwijzingen binnen één beweging, zoals "zet je voet zo of zo". De regisseur stuurt deze beweging bij door aan te geven waar de speler/danser zijn gevoel moet leggen tijdens het dansen, bijvoorbeeld "doe alsof je schrikt". Hierdoor geeft de regisseur een intentie mee bij die beweging. Karolien is nog meer op zoek naar die theatraleiteit, terwijl de Jef zoekt naar beweging en deze twee zoektochten komen in deze voorstelling samen.

- En wat zijn de taken van de dramaturg?

De dramaturg is de persoon die men ook wel de 'eerste toeschouwer' noemt. Hij vertelt aan de regisseur hoe, volgens hem, de voorstelling voor een toeschouwer overkomt. Op deze manier probeert hij een adviseur voor de regisseur te zijn die regelmatig de repetities bijwoont.

- Wat doet een danser allemaal op scène? Acteert een danser ook? Is dansen hetzelfde als bewegen?

- En wat doet een acteur volgens jullie op scène?

- En wat is het verschil tussen een acteur en een performer?

Onderwijsleergesprek over de inhoud van PITSERS

Het thema waarrond deze voorstelling draait, kan heel herkenbaar zijn voor de leerlingen uit uw klas. Iedereen is wel eens gefrustreerd en tracht deze frustraties op een of andere manier te uiten. Iemand schopt iets weg, de één gooit met alle deuren van het huis en nog een ander klopt eens hard op de tafel om al zijn agressie eruit te gooien.

Soms kunnen zo'n frustraties leiden tot allerlei vormen van agressie. We mogen echter niet vergeten dat elk kind een bepaalde dosis van agressiviteit nodig heeft om zijn leefwereld te ontdekken en om bij te leren. Groeien is immers ook opkomen voor jezelf, zorgen dat anderen je respecteren, van je leren afbijten ...

Maar wat gebeurt er als het misloopt en frustraties leiden tot pestgedrag? En wat als pestgedrag leidt tot erge vormen van agressie? Tijdens deze voorstelling wordt de kijker (onder andere) geconfronteerd met pestgedrag en de bestaande gevolgen hiervan.

PITSERS kan zowel voor pesters als voor mensen die gepest worden, een spiegel zijn. Het zou wel eens heel herkenbaar kunnen zijn voor sommige mensen. (Wannes Deneer, decor en muziek)

Denk maar eens aan de leerlingen van uw klas. Sommigen van hen zijn misschien zelf al slachtoffer geweest van pesterijen. Anderen waren misschien getuige en durfden de pester(s) niet te stoppen. Nog anderen waren mogelijk zelf de pester en zullen tijdens de voorstelling geconfronteerd worden met bestaande gevolgen van pestgedrag. Vele leerlingen zullen zich alleszins aangesproken voelen door het thema en het mogelijk zelfs kunnen linken aan hun eigen verleden en herinneringen.

Allerlei vormen van agressie, zowel groot geweld als klein kwaad, zullen aan bod komen tijdens de voorstelling. We denken dan ook dat het essentieel is dat u op voorhand daarover een gesprek voert met de klas. Leerlingen die goed voorbereid zijn op een schoolvoorstelling en nadien ook de kans krijgen om hun ervaringen uit te wisselen, zullen het stuk beter begrijpen. Bovendien zullen ze ook aandachtiger zijn en het verhaal gerichter volgen. Op die manier beleven ze nog meer plezier aan het theaterbezoek en zullen ze er ook meer van onthouden. Maar zoals we al eerder zeiden, moet u de leerlingen ook niet teveel voorbereiden. Het is niet de bedoeling om elke confrontatie op voorhand weg te zalven. Hoe meer ze zelf kunnen ontdekken in de voorstelling, hoe beter.

Hieronder vindt u alvast een houvast om u en uw leerlingen voor te bereiden op de inhoud van deze voorstelling.

[Laat de leerlingen de poster \(of de voorkant van de flyer\) eens bekijken en bespreek deze.](#)

- Wat zie je allemaal op de poster?
- Wat verwacht je van de voorstelling, wanneer je de poster ziet?
- Wat zou je kunnen afleiden uit de houding van de jongeren op de poster?
- Vind je de poster aantrekkelijk? Zou je uit jezelf naar de voorstelling gaan kijken, wanneer je de poster op straat zou zien? Waarom wel (of waarom niet)?
- Wat betekent de titel PITSERS volgens jou?

Pitsen is dialect voor knijpen, bijvoorbeeld 'Moet ik eens in uw vel pitsen?' PITSERS zijn mensen die voortdurend of vaak pitsen en daardoor ook plager of pester genoemd kunnen worden.

[Laat de leerlingen terug naar de achterkant van de flyer kijken en bespreek de promotekstjes.](#)

'Je gaat me toch niet wijsmaken dat jij dat nooit gedaan hebt toen je jong was of zelfs toen je ouder was. Dit is gewoon menselijk. Ik wil me in ieder geval excuseren.

- Waar zou dit stukje tekst over gaan?
- Wat is gewoon menselijk?
- Waarvoor excuseren ze zich hier?

Stel je voor. Een kantine. En het moment waarop pesterijen escaleren en iedereen het volgende slachtoffer kan zijn.

PITSERS is een bewegingsvoorstelling waarin jonge performers beelden maken over groot geweld en klein kwaad. Een explosieve cocktail van dodende woorden, een stoelendans, sorryserenades en een ketchupmoord.

- Kunnen jullie een voorbeeld geven van groot geweld? En van klein kwaad?
  - Kunnen jullie een voorbeeld geven van dodende woorden?
  - Wat zou een sorryserenade zijn?
  - Vertelt deze promotekst je al veel over de inhoud van de voorstelling?
- De promotietekst van deze voorstelling is niet echt een samenvatting van het verhaal, maar roept eerder een aantal betekenisvolle beelden, verwachtingen of gedachten op.

SLOT

Leuke afsluiter: woordenketting

De leerlingen moeten op zoek gaan naar werkwoorden die hen aan agressie doen denken. Om de beurt moeten ze een werkwoord zeggen. Wie er geen meer weet, valt af. Degene die als laatste overblijft, wint.

- Welke werkwoorden komen in je op als je denkt aan agressie?
- Opkroppen, ruimte innemen, hoofdbonken, onderbreken, dreigen, afpakken, uitsluiten, aanvallen, pesten, plagen, vechten, martelen, afschermen, houding aannemen/zoeken

Duur: min. 4 minuten

3.2 Na de voorstelling

INTRODUCTIE

Improvisatieopdrachten (opwarmertjes/sfeerschepping/oriëntatie)

Beginsituatie

- De leerlingen kunnen zich aan de hand van enkele luchtige spelletjes leren ontspannen.
- De meeste leerlingen deden al eerder improvisatieoefeningen.
- Er hangt een poster van de voorstelling op in de klas.
- De leerlingen zijn al naar de voorstelling gaan kijken.
- Er is voldoende ruimte in de klas om vrij te bewegen.

Doelstellingen

Net zoals voor de voorstelling starten we de les met enkele improvisatieopdrachten. Zo trachten we de leerlingen enthousiast te maken over de kunstvorm theater. Mooi meegenomen is dat ook deze opdrachten kaderen binnen het thema van de voorstelling. Eveneens kan u opnieuw verwijzen naar het proces dat aan de voorstelling vooraf is gegaan. De makers hebben immers verschillende ideeën gehaald uit improvisatieopdrachten en mogelijk komen delen van de improvisaties van uw leerlingen overeen met delen uit de voorstelling.

Van de leerlingen wordt verwacht dat ze:

- zich inleven in een rol;
- hun gevoelens expressief uiten;
- voor een groep staan en iets voordragen;
- zich zowel verbaal als non-verbaal durven uiten;
- de verschillende soorten non-verbale communicatie hanteren (lichaamstaal, houdingen, gelaatsuitdrukkingen, beweging...);
- na het uitvoeren van de verschillende opdrachten, de link leggen met scènes uit de voorstelling;
- vertrouwen op hun eigen spelimpulsen en deze vervolgens durven tonen;
- zich durven bewegen in de ruimte;
- adequaat reageren op de inbreng van hun (gespreks-)partner;
- bereid zijn om binnen de gepaste communicatiesituaties (Algemeen Nederlands) te spreken;
- bereid zijn om een ander te laten uitspreken;
- non-verbaal gedrag van anderen observeren om hierop te anticiperen.

Uitbeelden

De leerkracht geeft de leerlingen de opdracht om een woordeloze scène voor te bereiden. In deze scène moeten de leerlingen een agressieve daad stellen. Dit kan zowel een subtiele agressieve daad zijn als een expliciete zoals een stoel stuk slaan.

Duur: min. 6 minuten

Variatie: Je kan de leerlingen ook de opdracht geven om hetgeen ze uitgebeeld hebben, uit te vergroten, te verkleinen, te versnellen, te vertragen... Bovendien kan je ook bepaalde bewegingen laten vasthouden. Als u de leerlingen de vastgehouden bewegingen achter elkaar laat plaatsen, kunnen ze zo een choreografie vormen.

... is tof

De leerlingen stappen allemaal in dezelfde maat rond in een kring. Eén persoon begint en loopt aan de binnenkant van de kring tegen de richting in en zegt: - op de maat van het stappen - 'ik ben (bv.) Hans'

De kring antwoordt in koor: - ook weer op de maat van het stappen - 'Hans is tof!'

Dit doen we tot iedereen aan de beurt geweest is. Voor alle duidelijkheid: iedereen zegt zijn eigen naam.

Duur: min. 4 minuten

Applaus

De leerlingen staan in een kring. Om de beurt stapt er iemand in de kring onder luid applaus van de rest. De leerlingen moeten zich volledig laten gaan: fluiten, stampen met de voeten, joelen, brullen ...De leerling in de kring mag de andere leerlingen nog wat meer opjutten.

Duur: min. 3 minuten

Variatie: U kan de leerlingen ook van stil naar luid applaus laten gaan (heyheyheyHEY!)

Mogelijke vragen na de improvisatieopdrachten

- Hoe voelde het om zo'n agressieve opdrachten uit te voeren?
- Voelde het goed/bevrijdend of voelde het eerder onnatuurlijk aan?
- Is er een bepaalde agressieve uiting die je miste in de voorstelling?
- Hoe voelt het om van een agressieve rol terug over te schakelen naar jezelf?
- Vind je iets van jezelf terug tijdens het improviseren? Of word je iemand anders?
- Kan enthousiasme ook overslaan in agressiviteit? (Denk aan het luid aplaudiseren of aan enthousiaste supporters.)

KERN

Beginsituatie

- Er hangt een poster van de voorstelling in de klas. Die kan u verkrijgen in het cultuurcentrum waar u de voorstelling gaat kijken.
- Er is (zijn) flyer(s) van de voorstelling aanwezig in de klas. Deze kan u verkrijgen in het cultuurcentrum waar u de voorstelling gaat bekijken.
- De leerlingen zijn onlangs naar de bewegingsvoorstelling PITSERS gaan kijken.
- Sommige leerlingen zijn al eens naar een theater/dansvoorstelling geweest.
- De leerkracht voerde (mogelijk) al eerder een klasgesprek met deze leerlingen.
- De leerkracht gaf de nodige informatie aan de leerlingen voor de voorstelling.
- De bespreking volgt zo kort mogelijk na de voorstelling.

Doelstellingen

Van de leerlingen wordt verwacht dat ze:

- inzicht krijgen in het doel van het maken van een voorstelling, namelijk de artistieke noodzaak;
- hun voorkennis en vroegere levenservaringen tijdens het onderwijsleergesprek inzetten;

- bijkomende informatie (durven) vragen;
- de functie van het samenspel van muziek, decor, beweging en woord beschrijven in eigen woorden;
- hun interpretatie van de voorstelling kunnen formuleren;
- een beschrijving van het decor kunnen formuleren;
- de karaktertrekken van de verschillende personages, die de leerlingen aanspraken, kunnen bespreken;
- bepaalde scènes zo gedetailleerd mogelijk kunnen navertellen (personages, ruimte, tijd en handelingen);
- bereid zijn om naar elkaar te luisteren;
- bereid zijn om een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen;
- bereid zijn hun medeleerlingen uit te laten spreken;
- hun gevoelens durven uitdrukken en hun persoonlijke ervaringen durven presenteren;
- hun standpunten in de gedachtewisseling met hun medeleerlingen durven uiteenzetten;
- passend taalgebruik hanteren;
- gespreksconventies hanteren om een gesprek te starten, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten;
- adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartners;
- bereid zijn om binnen gepaste communicatiesituaties (Algemeen Nederlands) te spreken voor de klas.

Zoals reeds eerder vermeld is ons hoofddoel van een voorstelling om leerlingen enthousiast te maken voor podiumkunsten en hen meer inzicht te geven in podiumkunsten. Zo kunnen we de leerlingen **samen** een positieve kijkervaring bezorgen, die naar meer smaakt. We vinden het daarom belangrijk dat u na de voorstelling eens samen met de leerlingen de voorstelling bespreekt.

Samen napraten over wat je gezien hebt kan heel boeiend zijn. Iedereen kijkt immers op zijn manier naar de voorstelling en onthoudt andere dingen. Zo kan je 'kijkervaringen' uitwisselen, elkaars kritiek en opmerkingen horen en elementen in de voorstelling ontdekken die je misschien zelf niet had opgemerkt. Met andere woorden hét moment om de verschillende interpretaties voor de motieven uit de voorstelling met elkaar te vergelijken.

Hieronder vindt u een onderwijsleergesprek dat als leidraad kan dienen voor het bespreken van de voorstelling. We vertrekken vanuit zeer algemene vragen over de voorstelling en gaan steeds specifieker in op bepaalde aspecten zoals muziek, decor, personages... U moet natuurlijk niet al de vooropgestelde vragen stellen aan uw leerlingen, maar u mag er gerust enkele uitkiezen die u het meest relevant acht.

Ook na de voorstelling is het belangrijk om niet teveel te willen duiden. Het stellen van veel vragen na een voorstelling is interessanter dan het beantwoorden ervan. Laat dus vooral de leerlingen aan het woord na de voorstelling, zodat zij hun gedachten kunnen ventileren.

Onderwijsleergesprek

Algemene vragen

- Wie heeft er genoten van de voorstelling. Wie niet?
- Kan je omschrijven wat de voorstelling voor jou al dan niet leuk maakte? Wat vond je goed of slecht aan de voorstelling?
- Welke beelden zijn je bijgebleven? Waarom precies die beelden?
- Voldeed de voorstelling aan je verwachtingen of had je iets anders verwacht? Hoe komt dit?
- Mocht de voorstelling voor jou nog iets langer duren of liever minder lang? Waren er bepaalde scènes die langer of korter mochten duren?
- Vond je het een klassieke voorstelling of eerder modern? Trendy of ouderwets? Waarom vind je dat? Vind je dat belangrijk?

- Voelde je je betrokken bij de voorstelling?
- Welke emoties riep het stuk op?
- Welke momenten op scène zijn je het beste bijgebleven?
- Welk deel van de voorstelling heeft je geraakt? Beschrijf deze scène. Hoe voelde je je achteraf?
- Sprak het thema van de voorstelling je aan?
- Vond je dat er veel agressieve scènes in de voorstelling voorkwamen?
- Welke scène vond je het meest agressief? Vond je dat grappig of moeilijk?
- Heeft er al iemand ooit van een schoolshooting² gehoord? Wat denk je daar van? Denk je dat er bij ons op school ook zoiets zou kunnen gebeuren? Wat drijft deze jongeren om zo'n gewelddadige daad te plegen?
- Heeft er al iemand ooit van de term 'zinloos geweld' gehoord? Wat houdt dit in? Bestaat er dan ook zinvol geweld?
- Welke werkwoorden komen in je op na het zien van de voorstelling?
- Probeer de voorstelling eens te omschrijven in drie woorden.
- Zou je deze voorstelling aanraden aan leeftijdsgenoten? Waarom zou je dat doen? En waarom niet?
- Wat vond je raar aan de voorstelling? Waarom vond je dat?
- Mocht er volgens jou uitgeknipt worden? Wat vond je daar dan storend aan?

Vragen over tekst en beweging

- PITSERS is een bewegingsvoorstelling. Er gebeurde dan ook veel op het podium. Wat heb je allemaal gezien?
- Was er veel tekst in de voorstelling?
- Zijn er bepaalde flarden van de tekst bijgebleven? Waarom?
- Wat vond je van de taal?
- In sommige scènes wordt niet gesproken, maar vooral bewogen. Weet je nog welke? Wat vertelden die scènes volgens jou?
- Zijn er bepaalde bewegingen bijgebleven? Hoe komt dit volgens jou?
- Wat vind jij het mooiste beeld uit de voorstelling?
- Voelde je je persoonlijk aangesproken door het tegen het publiek roepende meisje (Lotte De Bruyn) aan het begin van de voorstelling?
- Was er een danser die meer opviel dan andere dansers? Hoe kwam dat volgens jou?
- Vond je de groepsdansen het leukst of zag je liever de solo's?
- Welk stuk had je zelf graag geleerd/gedanst?
- Had de dans betekenis voor jou of moet de dans voor jou geen betekenis hebben?
- Vond je de dans soms te agressief?
- Zat er voor jou humor in de voorstelling? Zo ja, wanneer vond je het dan grappig? Zo nee, waarom niet?

---

² Een schoolshooting beschrijft een agressieve daad van een leerling op school. Deze daad houdt in dat (een) leerling(en), met voorbedachten rade, een school binnenstapt en in het wilde weg andere leerlingen neerschiet(en) met, in sommige gevallen, dood tot gevolg. Een van de meest opvallende en gekende schoolshooting was in de Columbine High School. (Zie ook leuke extra's 'Bowling for Columbine')

Vragen over personages

- Hoeveel spelers stonden er op het podium?
11
- Hoeveel jongens en hoeveel meisjes?
Jongens: 5
Meisjes: 6
- Hoe oud denken jullie dat deze spelers zijn?
Tussen de 13 en de 20 jaar
- Kon je je herkennen in sommige spelers?
Woedeaanvallen, uitgestoten worden, zelf pesten/plagen, groepsdruk...
- Vind je die herkenning belangrijk?
- Kan je een voorbeeld geven van een scène waarin een personage bezwijkt onder groepsdruk?
Ruben die een sok in zijn broek steekt, Louis die toch op de stoelentoren klimt, schoolshooting Filip die op de stoelentoren klimt, Anna die onder allemaal stoelen ligt...
- Hoe sta je tegenover de personages?
- Kan je een voorbeeld van een scène geven die handelt over groepsmechanisme?
De groep die telkens wegloupt van Talitha, samen afspreken om Ruben te pesten en iedereen doet mee...
- Is er een bepaald personage waar je meer sympathie voor hebt? Hoe komt dit?
- Vielen de acteurs samen met hun personages? Speelden ze geloofwaardig?
Wanneer wel, wanneer niet?
- Wat kan je zeggen over hun acteerstijl?
- Denk je dat hun personage dicht bij henzelf ligt?
- Klaptten jullie ook toen Filip niet van de stoelenhoop wou springen?
- Wie vind jij de grootste pester in de voorstelling?
- Wie is de grootste meeloper?
- Wie wordt er het meest/hardst gepest?

Vragen over het decor, licht en de muziek

- Wat vond je van het decor? Wat heb je allemaal onthouden? Hoe wordt het decor gebruikt?
- Heeft het decor een bepaalde betekenis in de voorstelling?
- Waarom gebruikten ze die oranje stoelen? Heeft dat een bepaalde betekenis volgens jullie?
- Wat vind je van het gebruik van een videocamera?
- Werd deze op de juiste momenten ingezet of vond je dit eerder overbodig?
- Noem enkele scènes die op het groot scherm werden geprojecteerd?
Knuffelmoord, ketchupmoord, Engelstalige stuk, rondkruipen op de grond, allemaal stoelen op Anna...
- Welke sfeer wordt er gecreëerd met decor, licht en muziek?
- Vond je dat de muziek paste bij de voorstelling?
- Hoe is de sfeer aan het begin van de voorstelling? En aan het einde?
- Wat vond je van de kledij van de personages? Was deze passend voor de voorstelling? Heeft dit volgens jou een betekenis?

SLOT

Beginsituatie

- Er hangt een poster van de voorstelling in de klas. Die kan u verkrijgen in het cultuurcentrum waar u de voorstelling gaat kijken.
- Er is (zijn) flyer(s) van de voorstelling aanwezig in de klas. Deze kan u verkrijgen in het cultuurcentrum waar u de voorstelling gaat bekijken.
- De leerlingen zijn onlangs naar de bewegingsvoorstelling PITSERS gaan kijken.
- De leerkracht voerde (mogelijk) al eerder een klasgesprek met deze leerlingen.
- De bespreking volgt zo kort mogelijk na de voorstelling.
- De verschillende aspecten (decor, muziek, licht, personages...) van de voorstelling werden reeds besproken.

Doelstellingen

Om de les af te sluiten hebben we gekozen voor een aantal opdrachten die kaderen binnen de thematiek van de voorstelling. Eerst voert u een kort klasgesprek met de leerlingen dat vraagt naar hun ervaringen omtrent deze thematiek. Vervolgens kan u de leerlingen laten kiezen tussen enkele schrijfo opdrachten. Maar indien u dit wenst kan u ook een van de uitgewerkte methoden met uw klas uitvoeren en vervolgens, naar aanleiding van dit spel, een kort onderwijsleergesprek voeren. In wat volgt zijn allebei de mogelijkheden uitgewerkt, zodat u als leerkracht de methodiek kan kiezen die het beste aansluit bij de beginsituatie van uw klas.

Algemene doelstellingen

Van de leerlingen wordt verwacht dat ze:

- hun voorkennis en vroegere levenservaringen tijdens het onderwijsleergesprek inzetten;
- bijkomende informatie (durven) vragen;
- bereid zijn om naar elkaar te luisteren;
- bereid zijn om een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen;
- bereid zijn hun medeleerlingen uit te laten spreken;
- hun gevoelens durven uitdrukken en hun persoonlijke ervaringen durven presenteren;
- hun standpunten in de gedachtewisseling met hun medeleerlingen durven uiteenzetten;
- passend taalgebruik hanteren;
- gespreksconventies hanteren om een gesprek te starten, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten;
- adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartners;
- bereid zijn om binnen gepaste communicatiesituaties (Algemeen Nederlands) te spreken voor de klas.

Doelstellingen bij de schrijfoefening(en)

Van de leerlingen wordt verwacht dat ze:

- hun schrijfremmingen overwinnen en laten vallen;
- tijdens het schrijven engagement en spontaniteit tonen, maar toch ook rekening houden met taal- en vormverzorging;
- zich kunnen inleven in een bepaald personage;
- tijdens het schrijven reflecteren over hun eigen schrijfstijl.

Doelstellingen bij het stellingenspel

Van de leerlingen wordt verwacht dat ze:

- rond het thema pesten een mening vormen,
- hun mening kunnen verantwoorden;
- hun mening aan de mening van de andere leerlingen toetsen;
- verkregen informatie beoordelen.

Doelstellingen bij het bunkerspel

Van de leerlingen wordt verwacht dat ze:

- hun mening kunnen verantwoorden;
- de confrontatie met andere meningen durven aan te gaan;
- verkregen informatie beoordelen;
- zich inleven in hun rol;
- hun gevoelens expressief uiten;
- voor de hele groep durven spreken;
- de aandacht van de groep durven eisen;
- zich zowel verbaal als non-verbaal durven uiten;
- de verschillende soorten non-verbale communicatie hanteren (lichaamstaal, houdingen, gelaatsuitdrukkingen, beweging...);
- de link met het thema van de voorstelling kunnen leggen.

Methodiek 1 - Klasgesprek en schrijfoefening(en)

Klasgesprek

Geef de leerlingen vrijuit de kans om over de voorstelling te praten. Indien het gesprek moeilijk op gang komt, kan u (eventueel) volgende vragen stellen.

- Wie is er al eens betrokken geweest bij pesterijen ? Als pester of als gepeste ?
- Waar was dit ? Hoe vaak gebeurde dit ?
- Waarom werd er gepest ? Wat was je reactie ? Hielp het ?
- Hoe voelde je je erbij ? Hoe voel je je nu ?
- Heb jij al eens iets onder groepsdruk gedaan wat je liever niet deed? Leg uit.
- Bedenk ook eens iets over jezelf wat je liever niet hardop zegt.
- Vul aan: ik haat...
- Wanneer kon je jezelf herkennen tijdens de voorstelling?
- Wanneer word jij wel eens heel agressief?
- Waar ligt de grens tussen agressief en boos? Wat kan en wat kan niet volgens jou?
- Kunnen deze grenzen veranderen door omstandigheden? Kan je hiervan een voorbeeld geven?

Schrijfoefening(en)

Hieronder staan enkele mogelijke schrijfoefeningen opgesomd. U kan de leerlingen zelf een oefening laten kiezen, maar u kan er zelf ook één uitkiezen om als schrijfpdracht aan uw leerlingen te geven.

- Schrijf een afscheidsbrief naar jouw familie, moeder, vader, beste vriend(in), leerkracht ...
- Schrijf een sorry-brief naar jouw zus, broer, moeder, vader, beste vriend(in), leerkracht, lief...
- Doe alsof je een moeder bent die een sorry-brief schrijft naar haar kind.

- Doe alsof je een moeder bent die een afscheidsbrief schrijft naar haar kind.
- Doe alsof je een jongen/meisje bent die net iemand heeft vermoord met een mes en schrijf hierover een stukje in je dagboek (gevoelens en situatie beschrijven).
- Schrijf een klachtenbrief naar een persoon naar keuze met een onderwerp naar keuze. (Als je een klachtenbrief zou schrijven naar het is eender wie of het is eender wat, naar wie zou je dan schrijven en waarover?)

Methodiek 2 - Stellingenspel

Uitleg

De leerkracht geeft de leerlingen een aantal stellingen in verband met pesten. De eerste stelling wordt voorgelezen. Na een korte pauze, die de leerlingen nodig hebben om de tekst in zich op te nemen en een standpunt te vormen, legt iedere deelnemer één van de vijf kaarten op tafel, met de rug naar boven.

De kaarten hebben de volgende betekenis
 helemaal niet akkoord
 2= niet akkoord
 3= geen standpunt
 4= akkoord
 5= uitgesproken akkoord

Om snel een overzicht te hebben van de meningen van de leerlingen uit uw klas, kan u de kaarten een verschillende kleur geven.

Op teken van de leerkracht draaien alle leerlingen hun kaart om. U duidt de leerlingen aan met uiteenlopende meningen en laat deze leerlingen hun mening verantwoorden, bijvoorbeeld: 'Waarom gaf jij een 1?'. Na een kort klasgesprek wordt over dezelfde stelling nogmaals gestemd. Zo zie je of de meningen door het gesprek beïnvloed werden. Daarna wordt een nieuwe stelling genomen.

Voorbeeldstellingen

- Pesten hoort nu eenmaal bij het leven;
- pesten gaat vanzelf wel over;
Talrijke getuigenissen bewijzen dat dit zeker niet waar is.
- van pesterijen word je hard;
- het gaat telkens om één pester en één gepeste;
- wie terugslaat wordt niet gepest;
- wie gepest wordt, lokt het zelf uit;
- pesten is altijd omwille van het uiterlijk;
- bij ons op school wordt niet gepest;
- pesters zijn vooral diegenen die niet mee kunnen;
- het zijn altijd dezelfde die pesten of gepest worden.

Duur: min. 15 minuten

Materiaal: kaarten met stellingen op (voor elke leerling één of één per twee), voor elke leerling een reeks kaartjes met cijfers van 1 tot 5 (eventueel in verschillende kleuren), het bord om de betekenis van de verschillende cijfers op te noteren of een poster waarop deze betekenissen eveneens staan.

Variatie: Eventueel kan je de stellingen ook origineel presenteren door ze te kleven op een mikadostokje en de leerlingen om beurt eentje te laten pakken.

Methodiek 3 – Bunkerspel

Het verhaal

Het is oorlog en twintig – dit aantal is afhankelijk van het aantal leerlingen in uw klas - mensen, die onbekend zijn voor elkaar, komen toevallig aan in een bunker waar ze samen schuilen. Ze hebben geluk want in deze bunker liggen voedselpakketten van soldaten verborgen. Jammer maar helaas kunnen er slechts vijf personen met deze voedselpakketten overleven. De twintig personen in de bunker zullen dus moeten overleggen en iedere dag iemand het slagveld moeten insturen. Zo zullen er na een tijdje slechts vijf personen in de bunker blijven met kans op overleving. Degene die naar buiten wordt gestuurd, heeft slecht een heel kleine kans om te overleven.

Personages

Een zwangere vrouw (1), een huisvrouw die lekker kan koken (2), een persoon die lijdt aan anorexia nervosa (3), een oude militair die tevens ook een diabetespatiënt is (4), een ex-crimineel die zich herpakt heeft (5), een heel oud vrouwtje (6), een jongetje van 8 jaar (7), een pedofiele dokter (8), een grappige Afrikaan (9), een HIV-patiënt (10), een muzikant met muziekinstrumenten (11), een racist (12), een professionele chefkok (13), een corpulente kerel (14), een dertiger die net terug is van wereldreis en heel wat leuke verhalen kent (15), een puber met een grote mond die graag anderen pest (16), een man van 28 met af en toe eens een woedeaanval (17), een bekende filmster (18), een drugsverslaafde (19) en een bakker die pas de liefde van zijn leven heeft ontmoet (20).

Uitleg

De leerlingen plaatsen zich in een kring. Iedere leerling krijgt een sticker waarop zijn personage met nodige uitleg opstaat en kleeft deze op zijn kleren. U vertelt de situatie waarin de leerlingen zich bevinden en wat hen te doen staat (zie verhaal). Vervolgens geeft u aan dat ze een discussie mogen starten, maar vanaf het moment dat u opnieuw teken geeft - dit kan door op een fluitje te blazen, een zwaailicht af te laten gaan... - hebben ze slechts één minuut om te stemmen wie er de bunker moet verlaten. Na die minuut wordt de knoop doorgehakt en moet de persoon met de meeste stemmen de bunker verlaten. Deze leerling mag natuurlijk in de kring blijven zitten om het gesprek verder te volgen, maar mag niets meer zeggen. Als leerkracht is het ook heel belangrijk dat je de leerlingen laat spreken en dat u zelf zoveel mogelijk op de achtergrond blijft.

De discussies kunnen gefilmd worden, zodat u deze nadien nog eens met de leerlingen kan bekijken, maar u kan ook enkele frappante zinnen noteren of extreme uitspraken, waarmee u de leerlingen nadien kan confronteren. Videomateriaal geeft natuurlijk ook de lichaamstaal van de leerlingen weer en is daarom interessant om zo de bespreking inhoudelijk volumineuzer te maken.

Aan het einde blijven er slechts vijf spelers over en kan u een onderwijsleergesprek voeren met de leerlingen over deze ervaring.

Onderwijsleergesprek

Toon de leerlingen een kort videofragment of lees enkele slagzinnen uit de discussie voor en confronteer hen met hun gedrag.

- Wie nam het vaakst het woord?
- Wie was eerder terughoudend?

- Wie verdedigde anderen?
- Welke argumenten werden er gebruikt? Welke argumenten waren (on)gepast?
- Waar ligt de grens van kunnen en niet kunnen? Kan deze grens door bepaalde omstandigheden verschuiven?
- Wat kan mensen tot agressief gedrag leiden?
- Zijn er bepaalde argumenten die je gebruikte enkel om je eigen vel te redden?
- Hoe ver kunnen mensen gaan, volgens jou, voor hun eigenbelangen?
- Wie heeft er al eens in een erop- of erondersituatie gezeten?
- Heeft je geweten je parten gespeeld tijdens sommige discussies?
- Zien jullie een verband tussen dit spel en de thematiek van de voorstelling PITSERS?
- ...

Materiaal:

videocamera, laptop, stickers met omschrijving van personages op, fluitje of zwaailicht.

Duur: min. 60 minuten

Variatie: om de bespreking vlotter te laten verlopen, kan u ook gebruik maken van de roos van Leary (Deze kan u op internet vinden via http://www.2reflect.nl/images/RoosvanLeary_uitgebreid.gif en afdrukken of eventueel schetsen op het bord). De leerlingen moeten zich dan om beurt, na het zien van het fragment of het horen van een slagzin, situeren binnen de roos. Nadien kunnen de klasgenoten feedback geven over de plaats die de leerling aan zichzelf gaf en kan deze persoon eventueel nog verschoven worden.

Leuke extra's

Binnen het thema van deze voorstelling kunnen volgende films bekeken en besproken worden in de klas:

- Bowling for Columbine van Michael Moore
In de documentaire 'Bowling for Columbine' zoekt de regisseur naar de oorzaken van het wapengeweld in Amerika. Als voorbeeld voor het wapengeweld komen onder andere de moorden op de Columbine High School in 1999 ter sprake.
Duur: 120 minuten

- Bully van Larry Clark
Marty is de beste vriend van de agressieve Bobby. Bobby slaat hem regelmatig en elkaar en verkrachtte Marty's vriendin. Lisa ziet dat Marty hieronder lijdt en besluit een plan te maken om Bobby te vermoorden.
Duur: 113 minuten

- Elephant van Gus van Sant
Op een highschool in een Amerikaanse buitenwijk speelt zich een vreselijk drama af. De film is gebaseerd op het drama van Columbine High School.
Duur: 82 minuten

- A Clockwork Orange van Stanley Kubrick
Het verhaal wordt verteld door en getoond vanuit het standpunt van Alex, een adolescent die de leiding heeft over een jeugdbende. Samen met zijn vrienden scheidt hij genoeg in het ondernemen van criminele activiteiten waarbij geweld een onmisbaar ingrediënt is. Hun idee van een leuke avond omvat vechtpartijen, een dronken zwerver schoppen, joyriding, diefstal, overvallen en verkrachting. Na weer een nacht te hebben rondgedwaald, krijgt Alex ruzie met zijn 'vrienden'. Deze stellen voor om de volgende dag een roof te doen. Alex stemt hierin toe maar de overval mislukt en hij wordt verraden door zijn vrienden en opgepakt. Alex is vastbesloten om zo snel mogelijk uit de gevangenis te komen en gedraagt zich voorbeeldig. Dan komt er het nieuws van een nieuwe methode om criminelen weer 'goed' te maken en terug te plaatsen in de maatschappij. Alex stelt zich hiervoor kandidaat en binnen een korte tijd is hij de proefpersoon van deze vreselijke techniek. Na twee weken wordt Alex als 'vrij man' de maatschappij ingestuurd. Maar hoe vrij is Alex na die nieuwe methode en wil de maatschappij hem nog wel terug?
Duur: 136 minuten

- Volgende link
http://www.dumpert.nl/mediabase/544971/36c89824/mama_cancel_tow_account.html toont een filmpje van een jongen die heel agressief reageert omdat zijn moeder een spelaccount heeft afgesloten. Dit filmpje kan eventueel als inleiding gebruikt worden na de voorstelling om vervolgens een klasgesprek of (het aangeboden) onderwijsleergesprek op gang te brengen.

Website van **fABULEUS**

Op de website www.fabuleus.be houden de spelers van PITSERS een BLOG bij over hun leven op tournee en de gebeurtenissen voor, tijdens en na de voorstelling... Bovendien vinden jullie hier ook belevenissen van de spelers tijdens de 'making of' en kunnen jullie naar leuke foto's van repetities kijken.

We nodigen alle jongeren en leerkrachten uit om eens naar onze site te surfen en eventueel te reageren op deze BLOG want we willen graag weten wat jullie van onze voorstelling vinden. Dat kan in klasverband of dat kunnen de leerlingen ook individueel thuis doen. Als er nog vragen zijn over de voorstelling, dan kunnen die ook hier gesteld worden. Hieronder vinden jullie alvast het PITSERSLIJFLIED!

Wij zijn PITSERS
PITSERS dat zijn wij
Wij boksen, plagen, villen en vierendelen
Wij zijn de nagels aan uw doods-kist
Wij zijn onversaagd, genadeloos en zeker van ons stuk
Wij staan niet in voor de gevolgen

Wij zijn PITSERS
Agressief, assertief, poeslief
Wij motten, pesten, killen en molesteren
Angst is ons vreemd
Grenzen kennen wij niet
Om ons doel te bereiken, gaan we soms over lijken

Wij zijn PITSERS
Wij doen wat u nooit heeft gedurfd
Wij bijten, krabben, *batteren* en katapulteren
Wij houden van risico
Het leven is een spel
Maar daag ons niet uit!

Wij zijn PITSERS
Wij hebben altijd gelijk
U bent onze prooi
Wij verschalken u
Lokken u in een hinderlaag
En verpeuzelen u tergend traag

Wij zijn PITSERS
Wij doen u graag verschieten
Wij zuigen het bloed van onder uw nagels
En drinken het daarna op
Wij troosten, omhelzen en maken het weer goed
Samen staan we sterk

Want wij zijn PITSERS
Wij zijn niet te temmen
En van geen kleintje vervaard
Het venijn zit in onze staart
U kan ons beter tot uw vrienden rekenen
Of dit zou wel eens uw einde kunnen betekenen

Over de makers

Jef Van gestel (Antwerpen, 1981), **regie en choreografie**, studeerde theatermaken/dramadocent aan de Toneelacademie Maastricht (2000-2004). Met zijn afstudeervoorstelling *Tuttefrut* won hij de Ton Lutzprijs voor meest belovende regietalent. Sindsdien maakte hij onder andere *Zij heeft alles, zelfs een lief* (2005), een coproductie met Rataplan. *Repelsteeltje* (2005), een Hetveem werkplaatsproductie, *Chocorammekkes met boto* (2005, Huis van Bourgondië), *Zo is mijn hand een pistool* (2007, Huis van Bourgondië), *Het begint vandaag* (2007, Het Rotheater), *Belle* (TG Max, 2008) en *Bar bob* (2008, Huis van Bourgondië).

Met *fABULEUS* werkte hij al samen voor de voorstelling *chatgirl* (2008). PITSERS is de 2de regie van Jef Van gestel bij het Leuvens gezelschap. Als acteur speelde hij onder andere mee in *Paars* (Don Duyns, 2004), *Maria, ga eens opendoen, er wordt gebeld* (Theater Proletariaat/ tg Casco, 2007) en bij Theater Max en het Veemtheater.

Karolien Verlinden (Leuven, 1981), **regie en choreografie**, studeerde choreografie aan Codarts, de Rotterdamse Dansacademie (2002-2005). Vervolgens volgde zij een lerarenopleiding aan het hoger instituut voor dans (HID, Lier) (2006-2008). Met de choreografie van de voorstelling *A super human magnet* (Danscie Vigelandt, 2008) won ze de prijs voor jong danstalent en de titel 'ambassadeur voor hedendaagse amateurdans in Vlaanderen'. Zij verzorgde de choreografie van onder andere *Hij tekende overal ramen* (2004), *While having a moment* (afstudeervoorstelling in samenwerking met Theater Lantaren Venster Rotterdam, 2005), *Eigenbrein* (stichting Oor Sprong in samenwerking met Studium Generale (UvT) en studievereniging Complex, 2007) en *De wassen neuzen show* (Meekers, 2009). Als danseres was ze onder meer te zien in *Voetenvliegen* van Alexandra Meijer (*fABULEUS*, 2007), *Poedelprijs* (Meekers, 2007), *Belle* van Jef Van gestel en theater Max (2008), *Splash* (Meekers, 2009) en *Coupe' Gazon* (Kortrijk Congé, 2009).

Wannes Deneer (1977), **decor en muziek**, studeerde productontwikkeling aan het Henri van de Velde Instituut (2001) en scenografie aan POPOK (2006) te Antwerpen. Na enkele jaren gewerkt te hebben voor het produktontwikkelingsbureau Achilles Associates (2001 - 2005) richtte hij zich op theatervormgeving, geluidsontwerp en performance. Hij werkte aan enkele projecten van De Filmfabriek zoals *Kwartet* (2006), *De Zingende Vergeetput* (2008) en *LOSS* (2007, Petra Vermote). Hij ontwierp decor van *deurdedeurdeur* van Skagen (2008) en *Achter de bossen voorbij het moeras* van Jan van Dyck (2009). Hij maakte geluidsontwerpen voor Multimediacollectief POK, Ans Kanen, Karolien Verlinden, Jan Van Dyck en De Filmfabriek.

Louis Janssens (Wilrijk, 1995), **spel en dans**, zit in het tweede jaar van de Middelbare Rudolf Steinerschool Vlaanderen De Es in Antwerpen. Hij volgt al zes jaar woordkunst en drama aan de Muziekacademie van Antwerpen (MAGO). Eerder speelde hij in *De Vondeling* (2005), een benefietmusical met 40 kinderen, en in *Villa Vivaldi* (2008) van Muziektheater Transparant en De Vlaamse Opera. Louis droomt ervan om zelf een voorstelling te schrijven en te regisseren met allemaal kinderen. Naast in PITSERS, speelt hij momenteel een zelfgeschreven monoloog over een vader-zoonrelatie, *Mototoer*.

Ruben Cockx (Leuven, 1994), **spel en dans**, zit in het vierde jaar wetenschappen aan het Heilig Hartinstituut in Heverlee. Hij was gedurende twee jaar actief bij Jonna toneelschool in Wilsele, waar hij in verschillende voorstellingen speelde. De afgelopen twee jaar volgde hij de theatercursussen van ART/TOI bij Artforum in Leuven. Ruben droomt ervan om later een toneelopleiding te volgen.

Anna Bentivegna (Glen Ridge, New Jersey, Verenigde Staten, 1994), **spel en dans**, zit in het vijfde jaar sportwetenschappen aan de Heilig-Hartscholen in Heist-op-den-Berg. Sinds verschillende jaren volgt ze dans aan de Gemeentelijke Academie voor Muziek-Woord-Dans in Heist-op-den-Berg, waar ze ook in een aantal voorstellingen danste. Daarnaast speelt ze af en toe gitaar en is ze korfbalspeelster bij Jeugdclub Joki in Itegem (Heist-op-den-Berg).

Anne Vera Veen (Geraardsbergen, 1993), **spel en dans**, zit in het vijfde jaar Latijn aan het Koninklijk Atheneum 2 "Ring" Leuven, waar ze in verschillende schoolvoorstellingen speelde (*Vandehippie Devos NV*, *Haak Schaak*, ...). Gedurende drie jaar was ze actief bij Jonna toneelschool in Wilsele, waar ze ook in een aantal voorstellingen speelde. De afgelopen drie jaar volgde ze de theatercursussen van ART/TOI bij Artforum in Leuven. Anne Vera houdt van reizen, zingen en creatief bezig zijn, maar speelt liefst zoveel mogelijk toneel.

Jolien Michielsen (Malle, 1991), **spel en dans**, is net met een hogere dansopleiding begonnen aan de Fontys Dansacademie (Fontys Hogeschool voor de Kunsten) in Tilburg. Voordien studeerde ze humane wetenschappen aan het Maris Stella Instituut in Oostmalle. Jolien danste in verschillende voorstellingen van Ballet- en Dansschool NIKé te Sint-Antonius-Zoersel, o.a. in choreografieën van Karolien Verlinden. Eerder dit jaar behaalde ze haar getuigschrift dans (DKO) aan de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans in Lier. Ze houdt van theater, literatuur en film, maar haar échte passie is dansen.

Silke Muys (Gent, 1991), **spel en dans**, zit in het zesde jaar dans aan de Kunsthumaniora Brussel, waar ze sinds 2005 school loopt en in verschillende schoolvoorstellingen danste: *35 Jaar HID* (Hoger Instituut voor Dans) en *Bolero*. Ze is geïnteresseerd in kunst, muziek en andere culturen, en droomt ervan om later een dansopleiding te volgen in Cuba of Mexico.

Talitha De Decker (Eeklo, 1991), **spel en dans**, zit in het zesde jaar dans aan de Kunsthumaniora Brussel, waar ze sinds 2007 school loopt en in verschillende schoolvoorstellingen danste: *35 Jaar HID* (Hoger Instituut voor Dans) en *Bolero*. Ze is te zien in *Het offer*, een filmpje naar Igor Stravinsky's *Le sacre du printemps* dat eerder dit jaar werd gemaakt door Kunsthumaniora Brussel en RITS in opdracht van Brussels Philharmonic. Talitha is geïnteresseerd in kunst in het algemeen (dans, film, muziek, theater, beeldende kunst), en droomt ervan om een hogere dansopleiding te volgen.

Arthur-Georges De Roey (Leuven, 1990), **spel en dans**, gaat naar het eerste bachelorjaar biomedische wetenschappen aan de K.U.Leuven en volgt bij cellist Martijn Vink de Vooropleiding Muziek van het Utrechts Conservatorium. Eerder dit jaar behaalde hij zijn diploma secundair onderwijs (KSO muziek). Sinds negen jaar speelt hij cello, sinds vijf jaar piano, en hij speelt ook gitaar. Gedurende twee jaar volgde hij de theatercursussen van ART/TOI bij Artforum in Leuven. Arthur-Georges speelde al in verschillende *fABULEUS*producties: *Instant Karma* (2004), *Wolfsroedel* (2006) en drie projecten die hij samen met o.a. Michiel Vandevelde maakte in het kader van PREFAB (Artforum en

fABULEUS): *Lijf* (2005), *Ibidem* (2006) en *Festiviteit* (2007). Buiten *fABULEUS* speelde hij in *Rent a kid, no bullshit!* (2004) van Ultima Vez en in *As you like it* (2006) van Het Toneelhuis.

Nico Cardone (Brasschaat, 1990), **spel en dans**, gaat naar zijn tweede bachelorjaar journalistiek aan de Erasmushogeschool Brussel. Voordien studeerde hij aan het H. Pius X-instituut te Antwerpen, waar hij in 2008 het diploma woordkunst-drama behaalde. Zijn eindwerk was een klassikale encensering van Shakespeares *King Lear*. In 2007 speelde hij in de productie *Student en de roos* van de Antwerpse kunstorganisatie Liefhebber.

Filip Tielens (Diest, 1989), **spel en dans**, gaat naar zijn derde bachelorjaar communicatiewetenschappen aan de K.U.Leuven. Hij volgde woord en drama aan de Hagelandse Academie, en speelde in verschillende voorstellingen van het Sint-Jozefcollege te Aarschot, zowel in het Frans (*Discothèque* en *Mouchette*) als in het Nederlands (*As you like it*). Sinds 2002 is hij actief bij jeugdtheatergroep 't Kadolleke in Zichem. Ook Filip speelde al eerder mee in een *fABULEUS*voorstelling, in de dansproductie *Bachianas* (2008) in een choreografie van Caroline D'Haese.

Lotte De Bruyn (Leuven, 1989), **spel en dans**, zit in haar derde bachelorjaar aan Sint-Lucas Architectuur Hogeschool voor Wetenschap & Kunst in Brussel. Voordien studeerde ze Latijn-wiskunde aan Don Bosco Haacht. Tevens behaalde ze een getuigschrift beeldende kunst aan de SLAC Academie Beeldende Kunsten in Leuven. In 2006 stond ze in de finale van Kunstbende in CC de Warande in Turnhout in de categorie dans. Sinds vele jaren danst Lotte bij Dansstudio Hilde Goyens in Kessel-Lo (Leuven) – sinds haar zesde was ze er in één voorstelling om de twee jaar te zien. Als klein meisje danste ze in de schoolvoorstelling *Le Petit Prince* van Freinetschool De Zevensprong in Leuven.

Interview met de makers

Hoe hebben jullie *fABULEUS* leren kennen?

Jef: Ik hoorde via Kristof Bilsen van *fABULEUS*. Ik zat samen met hem in de theatercursus van HETPALEIS en ook daarna zijn we vrienden gebleven. Zijn broer en zus (Filip en Greetje Bilsen) maakten o.a. "Alles in Toranje!". Ik heb dan contact opgenomen met *fABULEUS* toen ik afstudeerde aan de Toneelacademie van Maastricht omdat hun manier van werken mij heel erg aansprak en ik veel goede dingen had gehoord.

Vanwaar komt het idee voor *PITSERS*? Zowel het thema als het feit dat het een bewegingsvoorstelling is?

Jef: Ik heb aan *fABULEUS* een drietal projectvoorstellen gedaan, waaronder *Chatgirl* (Jef maakte deze productie in 2005) en *Over Titus in mij*. Deze laatste zou een bewerking worden van Titus Andronicus van Shakespeare. Maar in de twee jaar tussen *Chatgirl* en het moment waarop ik aan *Titus* zou beginnen, heeft dat idee een transformatie ondergaan. Er veranderde heel wat in mijn hoofd, en daarbij gebeurde er vanalles in de wereld dat mij inspireerde. Zoals bijvoorbeeld de schoolshootings in Duitsland en de verhalen over de bendes in Schotland die elkaar met messen te lijf gaan. Ook heel de discussie over het mogelijke verband tussen extreem gewelddadig gedrag bij jongeren en het spelen van games, boeide mij. Waardoor voor mij uiteindelijk enkel de basis van Titus Andronicus overbleef, nl. het extreem gewelddadige van dit verhaal. Titus Andronicus als het ware naar de essentie gebracht: geweld. Ik heb altijd op een redelijk beeldende manier theater gemaakt, maar deze keer wilde ik een stapje verder gaan. Zo heb ik Karolien gevraagd om mee te werken. Ik ben verliefd op chique beelden. Ik kick erop als een straf beeld ook ontzettend inhoudelijk is. Abstractie en het concrete zijn voor mij geen tegenpolen, maar ze raken elkaar als in een cirkel.

Karolien: Het is ook een uitdaging om met beelden je verhaal te herleiden tot de kern. Het publiek krijgt ook de kans om zijn

eigen interpretatie te maken.

Jef: Een beeld kan ook in één keer "pats" inslaan, dat vind ik een kwaliteit. Ik werk ook graag en veel rond timing, waarbij intuïtie een heel grote rol speelt.

Wat willen jullie vertellen met *PITSERS*? Hoe willen jullie dat de mensen de zaal verlaten?

Jef: Maakt niet uit, ieder mag de voorstelling op zijn eigen manier interpreteren.

Karolien: De voorstelling heeft een open vorm. Verschillende interpretaties zijn mogelijk, waardoor je als toeschouwer zelf veel kan invullen. Maar er is sowieso heel veel te zien: zowel lichte dingen als heel heftige, betekenisvolle, donkere dingen.

Wannes: Het is belangrijk dat de mensen zich aangesproken voelen en het misschien kunnen linken aan hun eigen verleden en herinneringen.

Jef: Het is een creatieve lezing over geweld. Er zit niet echt een moraal in, maar het laat wel zien wat geweld achterlaat én hoe groepsmechanismen kunnen werken.

Wannes: *PITSERS* kan zowel voor pesters als voor mensen die gepest worden, een spiegel zijn. Het zou wel eens heel herkenbaar kunnen zijn voor sommige mensen.

Jef: Het steekt ook wel een hart onder de riem van de mensen die gepest worden en laat ook de kracht van een groep zien. Maar allemaal op een niet moraliserende manier. Het gaat niet op een truttige manier over pesten. Zo zit er bijvoorbeeld ook een scène in waardoor je begrijpt waarom pesten ook heel leuk kan zijn. Maar we laten evengoed zien hoe verschrikkelijk het is om het slachtoffer te zijn. Wat we ook willen tonen is dat je helemaal geen geweld nodig hebt om agressie te tonen. De impact van een groep op zich kan ook al heel heftig zijn en zo kan je geweld op een heel subtiele manier laten zien.

Wat willen jullie de spelers meegeven met dit project?

Jef: Ik hoop dat ze deze ervaring hun hele leven blijven herinneren als iets bijzonders. **Karolien:** Het thema maakt hen ook wel heel bewust. We zijn heel direct tegen elkaar, er wordt niet geroddeld en we plagen elkaar met liefde. Plagen wordt daardoor ook iets vrij banaals.

Jef: Bij de start van de repetities vroegen we hun wat voor hen geweld was. En bleek dat de gasten daar amper op konden antwoorden, of enkel kwamen tot wat vage anekdotes. **Karolien:** Door deze productie zijn ze zich veel meer bewust geworden van wat agressie is en beseffen ze pas hoeveel dat aanwezig is in onze maatschappij. Ze begrijpen nu zowel het fijne van een groep als het mogelijke gevaar.

Jef: Professioneel proberen we hen te leren dat ze niet moeten "acteren", maar echt geloven wat ze zeggen en spelen. We willen hen ook meegeven waar hun talenten liggen. Iedereen heeft zijn eigen talent en persoonlijkheid en we willen dat dit ook zo naar voren komt in de voorstelling. Daarnaast was empathie ook heel belangrijk. Ze moesten leren dat je met zo'n grote groep niet altijd in de belangstelling kan staan, zowel tijdens de repetities als tijdens de voorstelling. Ze moeten leren de andere iets te gunnen en daarom leren we ze hoe je kan focus geven aan iemand anders tijdens het spelen.

Hoe verloopt de samenwerking tussen jullie drie (Wannes, Jef en Karolien)?

Jef: Ik had nooit verwacht dat het zo goed zou gaan als het nu gaat, want ik weet van mezelf dat ik heel koppig ben.

Karolien: We vullen elkaar ook ontzettend aan. We hebben dezelfde smaak, humor en houden van eenzelfde soort absurditeit.

Jef: Ik heb zelf ook bewegingen aangegeven, Karolien heeft ook op spel geregisseerd. Alles loopt gewoon door elkaar.

Karolien: Ik zeg soms meer abstract "zet je voet zo of zo", en Jef zegt "doe alsof je schrikt", waardoor hij een intentie meegeeft bij die beweging. Maar ook Wannes (decor en muziek) heeft veel meegedacht en scènes in een bepaalde

richting geduwd.

Jef: We zijn ook ontzettend enthousiast over elkaar en zijn alledrie op zoek naar hetzelfde.

Karolien: Bij *Tuning People* (het collectief van Jef, Wannes en Karolien dat werkt rond geluidstheater) neemt Jef meestal de eindbeslissingen omdat hij er altijd voor zit en ik op scène sta. Maar dat was dus nu niet meer het geval.

Wannes: We hebben met *Tuning People* al onze "clashkes" gehad, dus dat helpt wel.

Karolien: Ook de eerste stress, de bewijsdrang naar de buitenwereld is er al af omdat we samen al dingen gemaakt hebben.

Jef: Het is ook fijn om niet alles zelf te moeten doen, dat het een echte kruisbestuiving is tussen ons drie.

Wannes: We hebben ondertussen ook geleerd om ons zo goed mogelijk te amuseren en van daaruit laten we dan scènes ontstaan.

Jef: We bemoeien ons met alles van iedereen.

Wat is het belangrijkste "inzicht" dat jullie tot nu toe al hebben gehad tijdens dit repetitieproces?

Karolien: Ik ben als danser/choreograaf op zoek naar theatraaliteit, Jef is als speler/regisseur op zoek naar beweging en deze twee zoektochten komen nu samen, versmelten.

Jef: Voor mij is dat niet iets wat ik pas nu ontdek, dat was voor mij bij de productie Belle (productie die Jef in 2008 maakte bij de Nederlandse Theatergroep Max. met o.a. Karolien). Ik wou tot dan alles heel erg "vast" zetten, nu durf ik mensen meer in hun eigen recht te laten. Als je met jongeren werkt, kan je bijna ook niet anders. Ze zijn elk zo bijzonder. Door de dingen niet vast te zetten, krijg je een spontaniteit die ook heel ontwapenend is.

Karolien: Ik heb ook ontdekt dat als ik een choreografie maak vanuit iets abstracts en je geeft daar dan een intentie aan, dat dezelfde choreografie direct een andere betekenis krijgt. Ik kan nu meer in het abstracte een verhaallijn of meerdere lijnen vinden.

Jef: Van die multimediamiavoorstellingen met én dans én theater én video kunnen door hun veelheid soms heel slecht zijn. Ik vind

de dingen soms zo mottig bij elkaar gebracht. Maar toch wil ik zelf ook bij deze voorstelling én dans en theater én video gebruiken. Want ik denk dat we nu met PITSERS daar iets -voor ons gevoel - op gevonden hebben. We hebben geprobeerd om aan alles een reden te geven en hebben veel gewerkt vanuit actie en reactie. Dat helpt.

Wannes: Ik probeer gewoon bij elke productie de lat wat hoger te leggen voor mezelf.

Jef: Wat ik ook enorm bewonderenswaardig vind, is de draagkracht van die jongeren. Soms kan ik echt superhard en onpedagogisch zitten schreeuwen tegen hen van "STILTE", omdat ze vaak heel erg veel babbelen tijdens de repetitie. Maar als je dan achteraf "sorry" zegt, dan weten ze vaak niet waar je het over hebt of zeggen ze dat het geen probleem is. We hebben vooraf heel goed nagedacht over hoe we bepaalde dingen gingen aanpakken en communiceren en daardoor blijkbaar geanticipeerd op bepaalde gevoeligheden. Waardoor we vooraf die gevoeligheden geëlimineerd hebben. We hebben een bepaalde omgangscade geïnstalleerd waardoor we erg ver kunnen gaan in onze communicatie zonder dat dat erg is.

Jullie zijn samen ook Tuning People, waar elke voorstelling vertrekt vanuit een onderzoek naar geluid of de interactie tussen geluid en beweging...in welke mate heeft deze visie/manier van werken ook invloed gehad op PITSERS?

Wannes: We zijn sowieso veel met geluid bezig en dat is voor deze voorstelling niet anders. Maar toch ben ik voor PITSERS anders te werk gegaan dan dat ik bij Tuning People doe. Bij Tuning People vertrekken we vanuit een bepaald geluidsconcept en van daaruit maken we de voorstelling. Daar zijn de instrumenten of geluidjes ook deel van het decor. Hier ben ik liedjes of geluiden gaan maken die bij bepaalde scènes passen. Maar sowieso zijn er natuurlijk wel verborgen, subtiele linken. De vaardigheden die we bij Tuning People hebben ontwikkeld gebruiken we ook voor PITSERS. Ik heb ook één dag met de gasten geluiden opgenomen vanuit het thema agressie. Geluiden vanuit gooien, smijten, schreeuwen, slagen. We proberen met geluid ook sfeer te maken zoals je dat met licht zou doen. Dat is allemaal ook wel heel erg Tuning People. Maar het vertrekpunt was deze keer wel verschillend.

Over fABULEUS

“fABULEUS wil artistiek uitblinken, maar schuwt ook het experiment niet. Het werkt in de traditie van repertoireteksten en klassieke choreografische talen, maar demonstreert evengoed een grote honger naar vernieuwing. Met die mix bereikt fABULEUS een groot publiek.” (uit het Juryrapport Vlaamse CultuurPrijzen 2008)

fABULEUS biedt jonge mensen een professioneel kader om theater- en dansproducties te maken. Deze missie concretiseert zich in een flexibele productiestructuur waarin jong theater- en danstalent en meer ervaren makers samenwerken. Zowel jongeren als jongprofessionelen krijgen er begeleiding op artistiek, logistiek en zakelijk vlak. De creaties worden gepresenteerd aan een ruim publiek, met speciale aandacht voor jongeren en kinderen.

fABULEUS profileert zich als een productiestructuur voor theater- en dansmakers, met een sterke focus op jonge mensen op het podium en in het publiek.

Centraal in de werking staan de creatie en de presentatie/spreiding van professioneel omkaderde theater- en dansproducties, met inbegrip van hybridere vormen als danstheater, muziektheater, live art, enzovoort. fABULEUS kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan makers, verhalen en stijlen en door een continue in-, uit- en doorstroom van nieuwe jonge spelers, dansers en makers. Om die verscheidenheid en openheid te beklemtonen, verkiest fABULEUS de term ‘productiestructuur’ boven ‘gezelschap’. De producties ontstaan vanuit het verhaal en de noodzaak van een maker die door fABULEUS wordt uitgenodigd of die zelf met een productievoorstel komt aankloppen dat hij/zij ofwel met jongeren (Spoor 1) ofwel met jonge collega-professionelen (Spoor 2) wil realiseren.

De uitgangspunten kunnen heel divers zijn: de fascinatie voor een (jeugd)roman (recent of klassiek), voor een repertoirestuk of een nieuw geschreven tekst, voor filosofische, religieuze of wetenschappelijke teksten, voor een film, een muziekstuk of een thematisch afgebakend onderzoek, voor een ruimtelijk of bewegingsmatig concept, voor de mythologie van de eigen kindertijd. De grote verschillen in achtergrond, opleiding en leeftijd van de makers levert naast deze diversiteit aan bronmaterialen ook uiteenlopende interpretaties van het medium theater of dans op.

Ondanks deze verscheidenheid zijn er toch een aantal rode draden/gemeenschappelijke kenmerken die zich enerzijds situeren op inhoudelijk/thematisch vlak en anderzijds te maken hebben met de ambitie en intentie of beoogde impact van de voorstellingen:

(1) De producties worden hoofdzakelijk bevolkt door jonge personages en zijn vaak verkenningen van herkenbare jongerethema's. Tegelijk kunnen die functioneren als metaforen voor allerlei overgangsfases in het leven of in de maatschappij en overstijgen ze het typische jongerenwereldje. Verwarring, angst en onzekerheid mogen dan wel ‘een verhevigd zijn’ opleveren bij jongeren, het is ook een existentiële toestand van de mens. En dus gaan onze producties gewoon over mensen die zich vragen (durven) stellen over hun bestaan, over hun zoektocht naar betekenis en/of inhoud. En over de ontroerende schoonheid van dat zoeken.

(2) Met onze producties proberen we gedeeltelijk de verwachtingen van het publiek in te vullen, maar het tegelijk ook uit te dagen. We zoeken altijd naar een zo juist mogelijke balans tussen herkenbaarheid en vervreemding. Welke balans er ook gevonden wordt in elke productie, de uitvoerders barsten in elk geval van ambitie en inspanning, van engagement naar het materiaal en naar het publiek. Hopelijk functioneren onze voorstellingen hierdoor als het lezen van een boek of als een verre reis. Het zijn kennismakingen met andere mensen, verhalen, denkwijzen, gedragspatronen, overlevingsstrategieën, werelden en wereldbeelden. Hiermee willen we het publiek enthousiasmeren voor de podiumkunsten, maar ook voor de kracht en schoonheid van een verhaal, een beeld, een beweging die ontroert, doet dromen of nadenken.

Doorgaans worden jonge theater- en dansmakers opgemerkt op het einde van hun opleiding, via hun afstudeerproject, bijvoorbeeld tijdens festivals als TAZ, Bâtard, Cement of Its. Bij *fABULEUS* komen jonge mensen echter al veel vroeger in beeld omdat we ervan overtuigd zijn dat hun artistiek ontluiken en parcours veel vroeger begint dan tijdens of na een opleiding en dat er voor die jongeren geen of nauwelijks contexten bestaan waarin ze professioneel omkaderd worden om hun talent te ontwikkelen en tot creaties te komen. Onze productiecontext biedt kansen vóór, tijdens en na een opleiding³ en probeert zoveel mogelijk aandacht te hebben voor het traject dat mensen in die tijd afleggen.

Tegelijk vinden we de levensfase van tieners en jonge twintigers ook inhoudelijk interessant. Eigenlijk zijn wij voortdurend op zoek naar regisseurs en choreografen die onze fascinatie delen voor wat zo eigen is aan die jongeren: tieners bevinden zich in een soort tussenfase waarin ze zich constant moeten herdefiniëren tegenover zichzelf en hun omgeving, veel heviger dan volwassenen. Voor een maker is het daardoor bijzonder spannend om dat 'verhevigde zijn', gecombineerd met een soort onbevangenheid, te confronteren met niet voor de hand liggend materiaal zoals teksten van *Brecht*, *Tankred Dorst* of *Gombrowicz* of met composities van *Bernstein*, *Villa-Lobos* of *Tchaikovsky*. De inhoudelijke fascinatie voor jonge mensen levert nooit directe representaties op van hun leefwereld, van hun cultu(u)r(en), wel integendeel. Alhoewel we soms gretig en schaamteloos spelen met de codes van de populaire of massacultuur, zijn we in feite evenveel met 'jongerencultuur' bezig als met pakweg het universum van *Heiner Müller*. Ook twintigers zijn inhoudelijk interessant omdat zij de belangrijkste keuzes uit hun leven moeten maken en hoewel ze er al een stuk zelfverzekerder uitzien, zijn ze vaak even zoekend als tieners.

Dat deze investering in jong talent wel degelijk rendeert, blijkt uit het ondertussen indrukwekkend aantal jonge mensen die als speler, danser, maker, dramaturg of vormgever vanuit of via *fABULEUS* naar opleidingen en andere gezelschappen en culturele contexten in Vlaanderen, Nederland en daarbuiten zijn doorgestroomd. Enkele namen: *Tom Struyf* (Acteursopleiding Toneelacademie Maastricht, Laika, Theater Artemis, OT R'dam), *Marijs Boulogne* (Rits, Buelens Paulina), *Sofie Palmers* (BRONKS, Acteursopleiding Toneelacademie Maastricht, SKaGeN, Zuidelijk Toneel, de Koe), *Roos Van Vlaanderen* (Acteursopleiding Toneelacademie Maastricht, Ensemble *Leporello*), *Manon Avermaete* (HID Lier, Rotterdamse Dansacademie, HETPALEIS, Jan Fabre), *Filip Bilsen* (Fanny & Alexander, De Maan, Lapzus), *Maike Neuville* (Studio Herman Teirlinck, de Roovers, De Indringer), *Sarah Vanhee* (Mimeopleiding Amsterdam, HETPALEIS, TAZ), *Seppe Baeyens* (Kopergietery, Productiehuis Brabant), *Sandrine Van Handenhoven* (Idool 2004, VRT), *Karolien De Bleser* (Rits, Less Fontenelles, Buelens Paulina, Ontroerend Goed, Compagnie Barbarie), e.v.a..

Bovenstaande namen illustreren mooi dat *fABULEUS* een echte 'kweekvijver' van talent is. Voor andere reeds professionele spelers, dansers en makers als *Randi De Vlieghe*, *Steven Beersmans*, *Natascha Pire*, *Leen Roels*, *Jeroen Lenaerts*, *Edith Goddeeris*, *Marie-Ange Gillis*, *Wanda Eyckerman*, *Sophie Beyne*, *Benjamin Van Tourhout*, *Jef Van gestel*, *Alexandra Broeder*, *Koen De Preter*, *Joke Laureyns*, *Kwint Manshoven*, e.a. is *fABULEUS* een context waar ze een deel van hun traject (hebben) kunnen afleggen, vaak met een bepalend effect op hun verdere carrièrekeuzes.

Door het jonge imago wordt *fABULEUS* vaak tot de jeugdtheaters gerekend. Het klopt dat de meeste producties, omdat ze door of vanuit een fascinatie voor jongeren of kinderen worden gemaakt, bijzonder gesmaakt worden door een jong publiek en vooral in het circuit van het jeugdtheater spelen. Dit jonge publiek is echter een gevolg van het jeugdige profiel van de producties, maar is – anders dan bij de meeste gesubsidieerde jeugdtheaters – niet het

---

³ *fABULEUS* beschouwt de fases vóór, tijdens en na de opleiding als een continuüm binnen de artistieke ontwikkeling. De opleiding is geen startpunt noch breekpunt, louter een (belangrijke) fase, complementair aan andere.

uitgangspunt. Dat zijn immers de makers en hun verhalen. Een groot aantal van onze producties gedijt net zo goed voor een doorsnee avondpubliek.

Door de samenwerking tussen ervaren regisseurs, choreografen, dramaturgen en nieuw jong talent, door de combinatie van theater en dans, door de ervaring op het vlak van kunsteducatie en door het jonge en diverse publieksbereik bekleedt *fABULEUS* een unieke plaats in het Vlaamse theater- en danslandschap. Het is echter vooral de bijzondere *match* van een aantal kenmerken van *fABULEUS* die de uniciteit bepaalt: jonge uitvoerders x jong publiek x manier van werken x kwaliteit van de producties. Dit levert een werking op die de spreekwoordelijke som van de delen overstijgt en die steeds een evenwicht tussen artistieke en bereikbaarheid nastreeft. Hierdoor kan het (jonge) publiek zich als het ware deelgenoot van het gebeuren voelen. Producties van *fABULEUS* zijn hierdoor uitstekende smaakmakers voor de podiumkunsten.

Vanaf 2010 komen de verschillende bronmaterialen en invalshoeken waarover we het in deze tekst reeds hadden stuk aan bod. Er komen ensceneringen van theaterrepertoire met jongeren of jongprofessionelen: *Kasimir en Karoline* (Ödön von Horváth), *Baal* (Bertolt Brecht), *Les justes* (Albert Camus), e.a.; bewerkingen van (jeugd)romans: *Ik ben geen racist* (Per Nilsson), *Speeldrift* (Juli Zeh), *De Tolbrug* (Aidan Chambers/Ibycus); nieuwe teksten: *Sterrebroer* (Benjamin Van Tourhout, coproductie tg NUNC); creaties in dans(theater): *Sueños* (Sandra Delgadillo), *Everland* (Dirk De Lathauwer/Natascha Pire) en andere, eerder hybride benaderingen, zoals *Hidden Places* (Sarah Vanhee). Zoals in het verleden zullen deze vormen op elkaar inwerken en zal de artistieke werking hierdoor worden verfijnd, uitgediept en uitgedaagd.

We geven veel vrouwen aan nieuwe (jonge) makers, relatief bekend of (nog) onbekend: Carl von Winckelmann, Sandra Delgadillo en Sarah Vanhee gaan voor het eerst aan de slag met een groep jongeren. Aan jonge professionele spelers en dansers zullen we expliciet de vraag stellen om iets te maken voor een jong publiek en naast het creëren van eigen materiaal zich ook te wagen aan repertoire. Er is ook voldoende continuïteit met ervaren makers die in het verleden de beide sporen mee hebben vormgegeven: Dirk De Lathauwer, Natascha Pire, Randi De Vlieghe, Koen Monserez, Benjamin Van Tourhout, Vital Schraenen, Gunther Samson, Steven Beersmans, Alexandra Broeder, e.a.. Ook op het vlak van dramaturgie en scenografie tekent zich een gelijkaardig scenario af: Peter Anthonissen zorgt voor de continuïteit als huisdramaturg, maar ook de jonge dramaturgen Ruth Mellaerts en Lieselot Mariën kunnen zich verder ontwikkelen na enkele dramaturgiestages bij o.a. *fABULEUS*, Ensemble Leporello en Toneelhuis. Naast de ervaren scenograaf Manolito Glas (*fABULEUS*, *Kopergietery*, ...), komen ook de jonge scenografen Wannes Deneer, Jozef Wouters, Evita Appendin en Agata Wlodarska aan bod en zullen we in 2011 een project opzetten met videokunstenars Ief Spincemaille en Klaas Verpoest. Daarnaast willen we graag jonge theaterschrijvers stimuleren en ondersteunen en zullen hiervoor onder meer samenwerken met Schrijverspodium.

Er is opnieuw veel gretigheid, zowel vanuit het gezelschap als vanuit de makers, dus plannen we jaarlijks 4 nieuwe producties, enkele hernemingen van het voorgaande seizoen en één herneming van een oudere productie. Toch willen we voldoende (werk)ruimte en budget reserveren om snel en flexibel te kunnen reageren op nieuwe dringende ideeën en kansen. Onder de noemer onderstroom vatten we een aantal projecten samen waarin we kort op de bal kunnen spelen, waarin nieuwe, onaffe, maar verrassende ideeën kunnen uitgetoetst en gepresenteerd worden, naast de 'rijpere' producties. De resultaten kunnen bijvoorbeeld in minifestivals zoals PREFAB worden gepresenteerd.

De productiewerking is bovendien heel nauw verweven met onze publiekswerking en daarbinnen willen we vanaf 2010 de kans grijpen om onze kunsteducatieve werking meer slagkracht te geven. Helemaal nieuw is ook de werking van het jong artistiek adviessteam dat zowel zal functioneren als gesprekspartner over de artistiek-inhoudelijke plannen als over publiekswerking en participatie, maar tegelijk ook een eerste testpubliek voor de voorstellingen kan zijn.

Theaterproducties van fABULEUS 1995-2006

't Barre Land, Tankred Dorst/Remko Van Damme (1995)
De uitzondering en de regel, Bertolt Brecht/Vital Schraenen (1997)
Het proces, Franz Kafka/Vital Schraenen (1998)
Lapse of time, Alexandre Lyra Leite/Dirk De Lathauwer/Ana Borges (1998)
Winterslaap, Heleen Verburg/Jo Huylebroeck (1998)
Meisje Niemand, Tomek Tryzna/Dirk De Lathauwer/Ruth Joos (2000)
Altamira, Hein Mortier (2000)
The way young lovers do, diverse/Dirk De Lathauwer/Ruth Joos (2001)
Antoon en Mirabella, Stefan Boonen/Steven Beersmans/Sofie Palmers (2002)
Alles in Toranje!, Filip Bilsen/Greet Bilsen/Frauke Depreitere (2002)
Yvonne, prinses van Bourgondië, Witold Gombrowicz/Dirk De Lathauwer (2002)
Het Zwarte Pietverdriet, Tom Struyf (2002)
Maria en José, Erlend Loe/Victor Peeters/Naomi Meulemans (2003)
Witte rozen voor Carla, Stefan Lernous/Victor Peeters (2003)
Kwartet, Heiner Müller/Dirk De Lathauwer (2004)
Johnnieboy, diverse/Victor Peeters (2004)
Spelregels, Floortje Zwigtmann/Koen Monserez (2004)
Knijnepijn, Leentje Van de Cruys/Hanne Struyf (2005)
Wolfsroedel, Floortje Zwigtmann/Dirk De Lathauwer (2006)
El Gran Teatro del Mundo, Tom Struyf/Leen Roels (2006)
César mijn broer is een paard, Sophie Beyne/Filip Bilsen/Frauke Depreitere/Wanda Eyckerman/Jeroen Lenaerts (2006/)
Forza, Benjamin Van Tourhout (2006)
Chatgirl, Jef Van gestel (2006)
Jeanne, Dirk De Lathauwer (2007)
Candide, Koen Monserez (2007)
Opera/een werkstuk, Menno Vandevelde/Michiel Vandevelde/Jozef Wouters (2008)
Bananen drijven niet, Roos Van Vlaenderen/Annelore Stubbe (2008)
They have got what it takes to be a legend, Alexandra Broeder (2008)
leuke Mieke, Leen Roels (2009)
Playground love, Steven Beersmans/Ruth Mellaerts (2009)
Sorry dat ge 't zo te weten moet komen maar beter nu dan ooit, Annelies Van Hullebusch/Sofie Palmers (2009)

Dansproducties van fABULEUS 1998-2008

Ego Sublimo, Randi De Vlieghe (1998)

Baken, Randi De Vlieghe (1999)

Mijn benen zijn al lang maar de wereld staat op stelten, Filip Bilsen/Greet

Bilsen/Frauke Depreitere (2000)

Autopsie (met boontjes), Karlon Fonteyn (2001)

BBB & wasverzachter, Natascha Pire (2002)

Beet (er is alleen maar een stukje af), Randi De Vlieghe (2002)

Als/Dan, Patrick Bellemans (2003)

Kat voor de vogels, Koen De Preter (2003)

Eros Flux, Randi De Vlieghe (2003)

Dromen hebben veters, Kwint Manshoven/Joke Laureyns (2003)

Randschade, Kwint Manshoven/Joke Laureyns (2003)

Les mots ... toujours les mots bien sûr, Koen De Preter (2004)

Dagelijks geopend, Lies Cuyvers (2004)

Instant Karma, Natascha Pire (2004)

Lilium, Iris Bouche/Goele Van Dijck (2004)

White Muted Crash, Koen De Preter (2004)

The Day Dolly Danced, Randi De Vlieghe (2005)

Kievielaviedekie, Thomas Devens (2005)

Voetenvliegen, Alexandra Meijer (2005)

Indian Curry, Natascha Pire (2006)

We dance to forget, Koen De Preter/Maria Ibarretxe (2008)

Bachianas, Caroline D'Haese (2008)

Gender Blender, Randi De Vlieghe (2008)

PITSERS, Jef Van gestel/Karolien Verlinden (2009)